

เสรีไทยบนอีกาเทีหนึ่ง

การปฏิบัติงาน ในระหว่างและหลัง สงคราม ใน แคนดี ใน นิวเดลี และใน สหรัฐอเมริกา
ของ พระพิศาลสุขุมวิท

โดย พระพิศาลสุขุมวิท (ประสพ สุขุม)

ม.ร.ว. ๕๑๕ . ม. ๓ . ๔๕

คุณดิเรก ชัยนาม ผู้เขียนหนังสือ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง” ได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับที่ข้าพเจ้าได้ไปปฏิบัติให้ขบวนการต่อต้านของไทยใน แคนดี, ใน นิวเดลี และใน สหรัฐอเมริกา ระหว่างและภายหลังสงครามโลก ครั้งที่ ๒ เพื่อนำเข้าแทรกในหนังสือดังกล่าวของท่าน

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่จะสนองความประสงค์ของคุณดิเรก ชัยนาม ผู้เป็นที่รักนับถือมานานแล้ว ทั้งข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติที่จะมีส่วนเล็กน้อยในหนังสือ ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าจะเป็นเอกสารอันสำคัญอันหนึ่งของไทย และย่อมจะเป็นประโยชน์แก่นักประวัติศาสตร์และนักศึกษาที่ประสงค์จะค้นคว้าหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง เพราะต้องถือว่าสงครามโลกครั้งที่สองเป็นสมัยสำคัญสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์ของเรา คุณดิเรก ชัยนามก็ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในคณะรัฐบาลกับได้เป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศญี่ปุ่นและอังกฤษในระหว่างนั้น กับเมื่อสงครามยุติแล้วด้วย ท่านจึงรู้เห็นเหตุการณ์

โดยใกล้ชิดและมีหน้าที่เจรจาโดยตรงกับผู้แทนประเทศที่เกี่ยวข้องอยู่มาก

เรื่องที่เขียนนี้ ข้าพเจ้าได้ย่อลงเพื่อให้เข้ากับคามมุ่งหมายของหนังสือ ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง จึงมิได้กล่าวทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้ปฏิบัติไป

รับมอบหมายหน้าที่

วันหนึ่งในเดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๗ (ค.ศ. ๑๙๔๔) ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (นายปรีดี พนมยงค์) ให้ตามตัวข้าพเจ้าและหลวงสุขุมนัยประดิษฐ์ (ประดิษฐ์ สุขุม) ผู้เป็นน้องชายไปพบที่บ้านที่ทำช่างวังหน้า ตอนกลางคืนราว ๒๑ น. เมื่อข้าพเจ้าไปพบแล้ว จึงทราบที่ท่าน

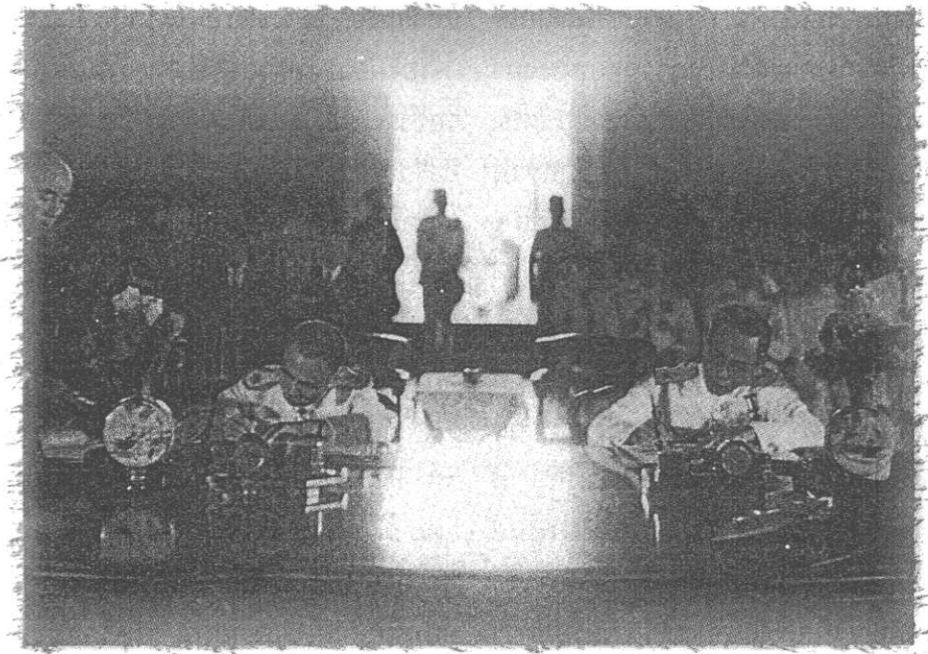

ให้ตามตัวในฐานะ ท่านเป็นหัวหน้าขบวนการต่อต้านของไทย ท่านหัวหน้าขบวนการต่อต้านได้กล่าวว่า อยากจะให้เราทั้งสองช่วยท่านทำงานสำคัญของชาติ เราจะสมัครใจหรือไม่ ถ้าสมัครใจก็ขอให้ปฏิญาณตนว่าจะไม่บอกเรื่องต่างๆที่จะเข้าร่วมทำด้วยนี้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดรวมทั้งลูกเมียด้วย เมื่อเราทั้งสองตอบว่า เราสมัครใจและเมื่อได้ปฏิญาณตนแล้ว ท่านก็ได้เล่าให้เราฟังเรื่องงานของขบวนการใต้ดินเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น และประสงค์จะให้เราลี้ภัยเดินทางไปสหรัฐอเมริกา และถามว่าเราสมัครไปหรือไม่ ทั้งๆที่ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะลี้ภัยออกจากประเทศได้โดยวิธีใด ข้าพเจ้าก็ได้ตอบความสมัครใจโดยทันที หลวงสุขุมฯ ก็ได้ตอบเช่นเดียวกัน และเราก็ได้รับแจ้งว่าให้รอคำสั่งต่อไป

วันเสาร์ที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๔๕) ท่านหัวหน้าขบวนการต่อต้านได้ตามตัวไปพบอีก และถามว่าข้าพเจ้าพร้อมที่จะออกเดินทางในวันมะรืนนี้ คือวันจันทร์ที่ ๒๑ นี้ ได้

หรือไม่ เมื่อได้รับคำตอบว่าพร้อมแล้ว ท่านหัวหน้าขบวนการต่อต้านจึงได้เปิดเผยวิธีการเดินทางโดยเราจะต้องเดินทางออกจากพระนครตอนกลางคืนไปคอยขึ้นเครื่องบินทะเลในอ่าวไทย ณ จุดหนึ่งซึ่งได้นัดหมายกันไว้แล้ว

หน้าที่หลักที่เราได้รับมอบหมายคือ การจัดทำใฝ่อนหนักเป็นเบา เนื่องจากการกระทำของรัฐบาลไทยในระหว่างสงครามกับเตรียมการบรรเทาทุกข์และบูรณะประเทศหลังสงคราม เราจะต้องไปหาวิถีทางนำข้าวและข้อเท็จจริงไปให้ชนชาวอเมริกันทราบและเข้าใจว่า จิตใจของคนไทยอยู่กับฝ่ายสัมพันธมิตร ในการที่ประเทศไทยได้ทำสัญญา ร่วมรบร่วมรุก กับญี่ปุ่น และได้ประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกา, บริเตนใหญ่ และออสเตรเลีย นั้น มิใช่เป็นมติมหาชน แต่เป็นการกระทำของบุคคลไม่กี่คนที่มีอำนาจควบคุมประเทศอยู่ นอกจากนั้นให้ไปติดต่อกับองค์การที่เกี่ยวกับการบรรเทาทุกข์และบูรณะประเทศหลังสงคราม ในอันที่จะช่วยจัดส่งสิ่งของมาให้ประเทศไทยตามวัตถุประสงค์

พิธีลงนามศึกษาศัญญาไมตรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่น หลังจากรัฐบาลไทยยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทย โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีเป็นผู้แทนฝ่ายไทย

ประสงค์ดังกล่าว ในเมื่อสงครามเสร็จสิ้นไปแล้ว

ในโคลัมโบ แคนตี และนิวเดลี

เราได้ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ตอนกลางคืนของวันจันทร์ที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๔๕) โดยเรือยนต์เล็กขนาดยาว ๙ เมตร และได้เดินทางอยู่ ๒ วัน ๒ คืน จึงได้ไปขึ้นเครื่องบินทะเลซึ่ง โอ.เอส.เอส. (Office of Strategic Services) ของสหรัฐอเมริกาได้ส่งมารับในอ่าวไทย เมื่อถึงเมืองมาตราสในประเทศอินเดียและค้างคืนหนึ่งคืนจึงได้เดินทางต่อไปยังเมืองโคลัมโบ ในเกาะลังกา ต่อจากนั้นก็เดินทางไปเมืองแคนตี ซึ่งเป็นที่ตั้งของกองบัญชาการทหารสูงสุดภาคเอเชียอาคเนย์ของสัมพันธมิตร มีพลเรือเอก หลอร์ด หลุยส์ เมานท์แบตเตน เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด ณ เมืองนี้ คงเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของ โอ.เอส.

เอส. โดยมี พันเอก คอปลิน เป็นผู้บัญชาการ

ใน ๒-๓ วัน ที่อยู่ในเมืองแคนตี ข้าพเจ้ามีกิจการที่ต้องปฏิบัติตลอดเวลา และได้พุดกับ พันเอก คอปลิน และนายทหารของ โอ.เอส.เอส. กันหลายเรื่อง ในด้านของ โอ.เอส.เอส. เป็นหน้าที่ขององค์การที่จะต้องสืบข่าวจากผู้ที่หนีออกมาจากประเทศต่างๆที่อยู่ในครอบครองของญี่ปุ่นเท่าที่ผู้นั้นจะให้ได้ สำหรับตัวข้าพเจ้าซึ่งเป็นข้าราชการชั้นสูง เขาก็หวังได้ข่าวทางสูง ฉะนั้นนอกจากข้อความต่างๆที่ข้าพเจ้าถูกซักถามแล้ว เมื่อมีเรื่องอื่นที่ยังไม่แจ่มแจ้งแก่เขา เขาก็ขอให้ข้าพเจ้าชี้แจงให้เป็นที่เข้าใจ เช่น เขาให้ข้าพเจ้าดูประวัติลับของคนไทยที่เป็นคนสำคัญๆซึ่งเขาได้เรียบเรียงไว้ และขอให้ข้าพเจ้าแก้ไขเพิ่มเติมให้ตรงกับความจริง ข้าพเจ้าจึงได้มีโอกาสทราบถึงฐานะของท่านเหล่านี้ในสายตาของรัฐบาลอเมริกัน และกอง

บัญชาการทหารอเมริกัน ทางฝ่ายข้าพเจ้าก็ได้ถามเขาเกี่ยวกับการดำเนินการสงครามของฝ่ายสัมพันธมิตร และได้เตือนให้เขารีบจัดส่งอาวุธให้ขบวนการต่อต้านของไทย ข้อความสำคัญที่พันเอกคอฟลินแจ้งให้ข้าพเจ้าฟัง และเป็นที่น่าสนใจ มีดังนี้

๑. เขากำลังวิตกและหนักใจ เกรงว่ากองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยจะยึดอำนาจรัฐบาลไทยเร็วเกินไป อาจจะเป็นวันนี้ พรุ่งนี้ ถ้ายึดเร็วเกินไปฝ่ายสัมพันธมิตรจะช่วยไม่ทัน ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ภาคเอเชียอาคเนย์ ลอร์ดหลุยส์ เมานท์แบตเตน พยายามจะเข้าประเทศไทยเร็วที่สุด แต่ต้องมีเวลาเตรียมการและรอเครื่องมือและอาวุธ

๒. รัฐบาลอเมริกันและอังกฤษ ได้รับรองว่า รัฐ (นามแฝงของ นายปรีดี พนมยงค์) เป็นหัวหน้าของชนชาวไทย

๓. ประเทศไทยเป็นเขตที่กองทัพอังกฤษจะยกเข้าโจมตี ไม่ใช่เป็นเขตในหน้าที่ของกองทัพอเมริกัน

๔. ถ้าประเทศไทยจะต้องเลือกทำให้ชาติหนึ่งชาติใดในระหว่าง ๓ ชาติ คือ อเมริกา อังกฤษ และจีน ชัดเคื่องแล้ว เลือกอเมริกาดีกว่า

๕. เขาอยากให้พลโทโดโนแวน หัวหน้าของโอ.เอส.เอส. พบกับ รัฐ โดยให้ รัฐบินไปอย่างกึ่ง สำหรับนายพลโดโนแวนนั้น คงอยากเข้าไปพบรัฐในเมืองไทย แต่ตามระเบียบของอเมริกัน ห้ามเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ขนาดนายพลโดโนแวน กระทำเช่นนั้น เพราะนายพลโดโนแวน รู้ความลับมากเกินไป เกรงจะถูกจับกุมตกเป็นเชลย

๖. ประเทศไทยอยู่ในเขตนอก (Outer

Perimeter) ของเขตรบ ฉะนั้นจะขอลิขิต เช่น เครื่องมือและอาวุธยุทธภัณฑ์ไม่ได้ง่าย ทางวอชิงตัน ต้องการป้องกันเครื่องมือเครื่องใช้ และอาวุธยุทธภัณฑ์ด้านแปซิฟิกก่อน เวลานี้เขาได้ขอเครื่องบินหนึ่งฝูงเพื่อใช้ส่งอาวุธให้เมืองไทย จะสำเร็จหรือไม่ เขาไม่ทราบ งานที่เขาทำนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนจากวอชิงตัน ถ้าไม่ได้ก็เป็นอันว่าไม่สำเร็จ

๗. การขนส่งป้อนเมืองจีน ยังต้องอาศัยทางอากาศมากกว่าทางบก เพราะรวดเร็วกว่า แต่อากาศเป็นศัตรูร้ายที่สุด ต้องบินข้ามภูเขาสูง น้ำแข็งจับปีกและเครื่องกลไกต่างๆ เดือนก่อนนี้ก็ตายไปหลายคน เครื่องบินลำหนึ่งบรรทุกได้ ๑๕,๐๐๐ ปอนด์ (๖,๘๑๘ กิโลกรัม)

๘. เวลานี้ อเมริกากำลังสร้างจรวด (Rocket) เมื่อแล้วเสร็จ เกาะญี่ปุ่นจะแหลกหมด อเมริกาตั้งงบประมาณไว้ ๑๕ พันล้านเหรียญ

๙. อเมริกาต้องการที่จะเผด็จศึกนี้ให้เสร็จเร็วที่สุด ไม่อยากให้ล่าช้า จึงรุกใหญ่ เพราะเห็นว่าสงครามเสร็จเร็ว จะเสียน้อยกว่าเสร็จช้า เขาบ่นถึงความล่าช้าในการรุกของอังกฤษในด้านนี้ เป็นต้น

๑๐. ตอนแรกเป็นห่วงกันว่า เมืองไทยจะเกิดมีผู้นำหลายคน แต่พอรู้ว่า รัฐ และ เบ็ตตี (นามแฝงของ พลต.อ. อุดุลย์ อุดุลยเดชจรัส ซึ่งทางอเมริกาให้ไว้) ร่วมกันได้แล้ว ทำให้ทั้งอเมริกาและอังกฤษโล่งใจมาก

๑๑. ในเดือนตุลาคม โอ.เอส.เอส. จะไปตั้งกองบัญชาการที่อย่างกึ่ง

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ นั้น เขาถามข้าพเจ้าในเรื่องต่างๆตามวิธีขององค์การ เช่น โอ.เอส.เอส. เพื่อประกอบความรู้ในการปฏิบัติงานของกองทัพอเมริกัน ในระหว่างที่ข้าพเจ้า

อยู่ที่แคนดี ข้าพเจ้ากลายเป็นผู้เชี่ยวชาญในภูมิภาคต่าง ๆ ในเมืองไทย เมื่อโอ.เอส.เอส.ได้รับรายงานว่า เครื่องบินของเขาได้บินลาดตระเวนเห็นการเคลื่อนไหวนทางหลวง หรือในหมู่บ้าน หรือป่าดง เขาก็ต้องถามข้าพเจ้าถึงลักษณะของภูมิภาคเหล่านั้น

ในระหว่างที่อยู่ในแคนดี ข้าพเจ้าได้ข้อความเข้าใจกับนายทหารเจ้าหน้าที่ขอมให้เครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดตามสถานที่ศาสนา พระราชวัง หรือเกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือวัตถุโบราณ ซึ่งเขาตอบว่า เขาพยายามปฏิบัติอยู่เช่นนั้นแล้ว แต่เขารับว่าบางทีก็อาจพลาดไปได้บ้าง

ข้าพเจ้าได้ออกเดินทางกลับเมืองโคลัมโบในวันพฤหัสบดีที่ ๓๑ พฤษภาคม เพื่อเตรียมตัวเดินทางไปยังเมืองนิวเดลี ในประเทศอินเดีย และจากที่นั่นต่อไปยังสหรัฐอเมริกา

ข้าพเจ้าถึงเมืองนิวเดลี ในวันพฤหัสบดีที่ ๗ มิถุนายน โดยได้อยู่เตรียมตัว และรอการเดินทางในโคลัมโบเสีย ๗ วัน

กองทหารอเมริกันที่ประจำอยู่ในนิวเดลีมีกองพลเป็นหน่วยพลอากาศ (Service of Support) หน่วยขนส่งทางอากาศ (Air Transport Command) และหน่วยโอ.เอส.เอส. (ซึ่งข้าพเจ้าสังกัดอยู่ในขณะนั้น) มีพลโทซัลตัน (Sultan) เป็นผู้บัญชาการ แต่ในขณะที่ข้าพเจ้าอยู่ที่นิวเดลี พลโทซัลตันไม่อยู่ พลโทเมอร์ริล (Merrill) รักษาการแทน ข้าพเจ้าจึงได้เข้าพบพลโทเมอร์ริล และพูดคุยกันเรื่องส่งอาวุธให้ขบวนการต่อต้านของไทย ซึ่งพลโทเมอร์ริลแจ้งว่าพร้อมแล้ว แต่ยังคอยอนุญาตจากผู้บัญชาการทหารสูงสุดภาคเอเชียอาคเนย์

พลโทเมอร์ริล นี้ได้ทำชื่อเสียงไว้มาก ตอน

ที่นำทหารไปลงหลังแนวญี่ปุ่นในพม่าและคอยรบกวาดต้อนหลังแนว ทำให้กองทัพญี่ปุ่นลึงเลใจ ห่วงหน้าห่วงหลัง และได้รับความเสียหายมาก หน่วยของพลโทเมอร์ริล นี้ได้ชื่อว่า Merrill's Merauders (หน่วยเที่ยวเผาผลาญของเมอร์ริล)

ข้าพเจ้าได้ออกจากนิวเดลี เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน เพื่อเดินทางไปสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกา การกระจายข่าวให้คนอเมริกันรู้เรื่องเมืองไทยกับสงคราม

เราได้เดินทางไป การาจี่ และบินต่อไปทางแอฟริกาเหนือ ข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกถึงนิวยอร์ก ในวันอาทิตย์ที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) พักอยู่ในนิวยอร์กหนึ่งคืนแล้ว เลยเดินทางไป วอชิงตัน

ทุกคนที่รู้จัก สหรัฐอเมริกาและชนชาวอเมริกันดี ย่อมทราบว่ายโยบายและการบริหารงานของรัฐบาลต้องเป็นไปตามเสียงและมติมหาชน วิธีดำเนินงานของเราก็ต้องโฆษณาติดต่อให้ชนชาวอเมริกันทุกชั้นทุกอาชีพ ได้ทราบเรื่องเมืองไทยกับสงครามโลกนี้ และให้มีความเห็นอกเห็นใจแก่พวกคนไทยที่มีจิตใจเป็นมิตรกับอเมริกา แต่ได้ถูกชักจูงไปร่วมรบร่วมรุกรับญี่ปุ่น การพบปะสนทนากับคนอเมริกันหลายคนได้ปรากฏเป็นที่ชัดเจนว่า *คนอเมริกันไม่รู้เรื่องเมืองไทยกับสงครามโลกครั้งที่สองนี้เลย* นอกจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น เราเห็นว่าการติดต่อและเข้าพบกับสมาชิกวุฒิสภาบางคน (Congress) ย่อมมีความจำเป็นและสำคัญยิ่งแต่ต้องหาผู้นำ ทางข้าพเจ้าและหลวงสุขุมฯ มีเพื่อนอเมริกันหลายคน เราเห็นว่านาย

เฮอร์แมน เอฟ. โชลท์ส (Herman F. Scholtz) คำชายอยู่ในเมืองไทยและกว้างขวางกับคนอเมริกันที่มีอิทธิพล พอที่จะนำเราตามวัตถุประสงค์ได้ นายโชลท์สเป็นเพื่อนเก่าแก่สนิทสนมกับข้าพเจ้าตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๖ (๑๙๒๓) ปีที่เขาและข้าพเจ้ามาถึงเมืองไทย เขามาเป็นนายช่างรับเหมาก่อสร้างทางรถไฟของรัฐยูทาห์ และข้าพเจ้ากลับจากการศึกษาในสหรัฐอเมริกา (ภายหลังเขาได้จัดตั้งบริษัทอินเตอร์เนชั่นแนลอินยิเนียริง) ตอนที่ญี่ปุ่นเข้าเมืองไทย เขาอยู่ในกรุงเทพฯ และถูกจับไปกักขังไว้ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร่วมกับพวกเชลยพลเรือน เมื่อได้มีการแลกเปลี่ยนเชลย เขาได้กลับไปอเมริกาและได้เข้าทำงานในโอ.เอส.เอส. และได้ถูกส่งมาประจำการอยู่ในอินเดีย จนเขาลาออกและกลับไปอยู่อเมริกา เมื่อข้าพเจ้าได้ปรารภความประสงค์ของเราแก่ นายโชลท์ส เขาก็รับจะจัดการให้

ตั้งที่ได้นัดไว้ตอนเช้าวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) นายโชลท์สได้พาข้าพเจ้าและหลวงสุขุมฯ ไปหา นายเอมเมท โอนีล (Emmet O'Neil) ที่ตึกสำนักงานใหม่ของสภาผู้แทน นายเอมเมท โอนีล เป็นสมาชิกของสภาผู้แทนอเมริกัน (House of Representatives) โดยเป็นผู้แทนราษฎรเคนทักคี (Kentucky) และอยู่ในกรรมาธิการงบประมาณของสภาผู้แทน ฉะนั้นนอกจากมีเสียงในสภาแล้ว ยังรู้จักคนกว้างขวาง นายโชลท์สกับนายโอนีล เป็นเพื่อนสนิทกันมาตั้งแต่เด็ก ๆ เพราะมาจากรัฐเดียวกันคือรัฐเคนทักคี เมื่อได้แนะนำให้รู้จักกันและสนทนากันเล็กน้อยเพื่ออธยาศัยไมตรี แล้ว นายโชลท์ส ก็ได้เล่าเหตุการณ์ตามที่ได้ฟังจากเราบ้าง ที่เขาทราบเองบ้าง โดยถือแนวข้อความ

ตามที่เราได้เตรียมไว้ แนวข้อความของเรา ก็คือ คนไทยเกือบทั้งประเทศไม่ต้องการเข้าข้างญี่ปุ่นเพื่อรบฝ่ายสัมพันธมิตร แต่ได้ถูกนำโดยผู้มีอำนาจไม่กี่คนให้กลายเป็นประเทศที่ร่วมรบร่วมรุกกับประเทศญี่ปุ่น ผลก็คือ ได้เกิดมีขบวนการต่อต้านได้ดินขึ้นและขบวนการต่อต้านก็มีกำลังใหญ่โตขึ้นตามลำดับ จนบัดนี้ พร้อมที่จะลุกขึ้นต่อต้านญี่ปุ่นในเมืองไทยเมื่อถึงเวลา ถ้าได้อาวุธยุทธภัณฑ์จากอเมริกัน ทั้งได้เล่าให้นายโอนีล ฟังถึงสถานการณ์ของประเทศไทย ก่อนสงครามในแง่การเมืองและในแง่เศรษฐกิจ ทั้งสองทางนี้เราอยู่ในความครอบงำของอังกฤษ เรามีวัตถุ癖หลายอย่างที่อเมริกาต้องการ เช่น ดีบุก วุลแฟรม และไม้สัก เรามีความประสงค์จะให้สมาชิกรัฐสภาอเมริกันทราบเรื่องเมืองไทยไว้บ้าง เพื่อป้องกันการหลงเชื่อการโฆษณาชวนเชื่อของบุคคลบางจำพวก

นายโอนีล รู้สึกสนใจเป็นอย่างมาก และมีความเห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาอเมริกันไม่มีความรู้เรื่องเมืองไทยจริง ควรให้เราได้พบและเล่าเรื่องให้พวกสมาชิกสภาสูง (Senators) และสมาชิกสภาผู้แทนฟังหลายๆคน นายโอนีล จึงตกลงจะนัดท่านเหล่านั้นรับประทานอาหาร กลางวันที่ห้องรับประทานอาหารของรัฐสภา ในวันนั้น ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะโดยความพากเพียรและโดยการรู้จักคนกว้างขวาง เราได้ย่างเข้าติดต่อในวงการเมืองอันสูงสุดของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว เมื่อเราอาจพูดชี้แจงโดยตรงต่อสมาชิกรัฐสภาอเมริกันเช่นนี้ เราอาจคลี่คลายความเข้าใจผิดและป้อนข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของเราเข้าไปได้โดยสะดวก ท่านผู้อ่านส่วนมากคงทราบถึงอำนาจของรัฐสภาอเมริกัน ซึ่งนอกจากเป็นปากเสียง

ของราษฎรทั่วไปแล้ว ยังมีอำนาจควบคุม รัฐบาลอย่างใกล้ชิดอีกด้วย

ตอนกลางวัน เราทั้งสามคือ ข้าพเจ้า นาย โชลท์ และหลวงสุขุมฯ ได้ไปพบกับนายโอนีส ตามนัด และได้ไปรับประทานอาหารกลางวัน ด้วยกันในห้องรับประทานอาหารของรัฐสภา ในระหว่างรับประทานอาหารกลางวัน เราได้ สนทนากับสมาชิกรัฐสภาหลายคน นายโอนีส ได้แจ้งให้เราทราบว่า เขาได้ไปพบกับ นายซอล บลูม (Sol Bloom) ประธานกรรมการ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสภาผู้แทน แล้ว นายซอล บลูม ได้ตกลงจะเรียกประชุม กรรมการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Foreign Affairs Committee of the House of Representatives) เป็นพิเศษในวันรุ่งขึ้น (วันที่ ๑๒ กรกฎาคม) เวลา ๑๑.๐๐ น. เพื่อให้ เราได้แถลงเรื่องเมืองไทยให้ที่ประชุมฟัง และจะได้ถือเป็นการประชุมลับ เราทั้งสามคน

จะตั้งใจ เมื่อได้ฟังคำของนายโอนีส เพราะ เรามั่นใจได้ดำเนินไปเกินกว่าที่เราได้คาดหมาย ไว้ และเราก็มิได้เตรียมตัวที่จะไปแถลงในที่

กรรมการความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ ในวันรุ่งขึ้น ในเวลาอันกระชั้นชิด คือ ในวันรุ่งขึ้น นี้เอง ปรากฏว่า เราเห็นว่าเราได้มีโอกาสเข้าถึง กรรมการของรัฐสภาแล้ว ซึ่งผลอาจจะเป็น ประโยชน์อันใหญ่หลวงแก่ประเทศไทย เมื่อ กรรมการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทราบเรื่องของเราแล้ว ศัตรูของประเทศไทย จะไปที่ยิวพูดหลอกลวงรัฐสภาอเมริกันไม่ได้ เวลานั้นมีคนบางคนได้พูดประณามประเทศไทย นอกจากนั้น จะเป็นการสะดวกและง่ายขึ้น สำหรับรัฐบาลอเมริกัน จะได้บริหารงานตาม นโยบาย ซึ่งรัฐบาลอเมริกันอาจจะดำเนินกับ

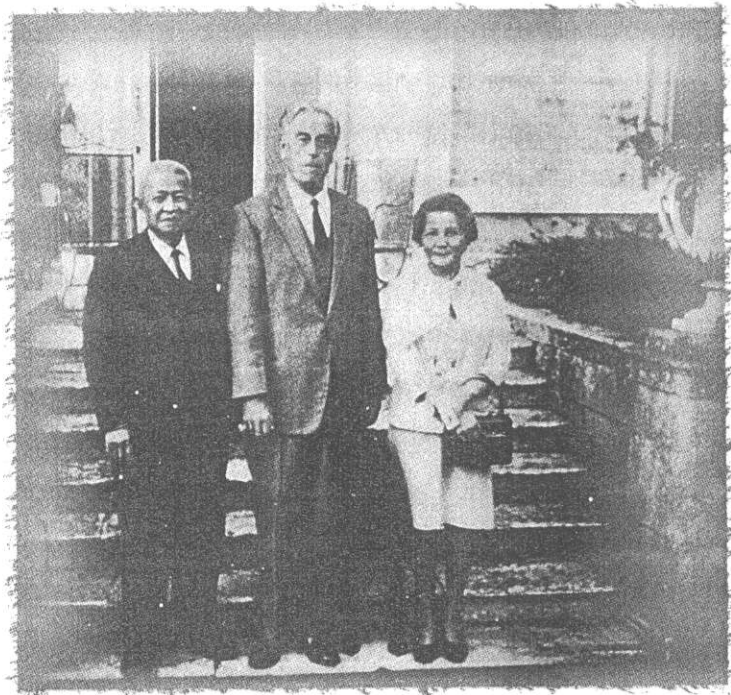
ประเทศไทย

เมื่อเราได้รับประทานอาหารกลางวัน แล้ว เราได้ไปหาท่านราชทูต (ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช) เพื่อให้ได้รับทราบเรื่อง ทั้งเพื่อขอทราบความเห็นของท่านว่า ท่านจะมีข้อความเพิ่มเติมอย่างไรอีกบ้าง สำหรับแถลงในที่ประชุมกรรมการ ท่านราชทูตมีความเห็นว่า การที่เราได้มีโอกาส เข้าไปแถลงในกรรมการของสภาผู้แทน อเมริกันเช่นนี้ย่อมเป็นประโยชน์ต่องานของ เรามาก

วันรุ่งขึ้น คือวันพฤหัสบดีที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) ข้าพเจ้าและหลวงสุขุมฯ ได้ ไปพบกับ นายโชลท์ที่สภาผู้แทน (House of Representatives) เวลา ๑๐.๔๕ น. เพื่อเข้า แถลงในที่ประชุมของกรรมการความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ ซึ่งนัดไว้เวลา ๑๑.๐๐ น.

ในการประชุมกรรมการดังกล่าว นาย ซอล บลูม นั่งเป็นประธาน และมีกรรมการ เข้าประชุม ๒๐ คน เมื่อประธานได้เปิดการ ประชุมแล้ว นายโอนีสได้ลุกขึ้นแนะนำนาย โชลท์ โดยกล่าวว่า นายโชลท์เป็นเพื่อนสนิท ของเขา และได้อยู่ในเมืองไทยถึง ๒๐ ปี รวมทั้งตอนญี่ปุ่นเข้าเมืองไทยแล้วด้วย และได้ถูก คุมขังอยู่ในค่ายเชลยจนถึงเวลาแลกเปลี่ยน เชลย ฉะนั้น นายโชลท์รู้จักคนไทยเมืองไทย และเหตุการณ์ดี

นายโชลท์ได้แถลงเรื่องต่อไปโดยได้กล่าว ว่า เขาอยู่เมืองไทย ๒๐ ปีกว่า เดิมเป็นนายช่าง ก่อสร้างทางรถไฟ และภายหลังได้เปิดการค้า โดยตั้งบริษัทส่งและส่งสินค้า เขารู้จักคนไทยดี และเห็นว่าคนไทยมีนิสัยดี ชอบคนอเมริกัน เพราะคนอเมริกันไม่เคยไปรบกวนคนไทยใน ทางการเมือง นอกจากไปทำประโยชน์ให้ เช่น

นายปรีดี และท่านผู้หญิงพูนศุข เข้าเยี่ยม
ค่านับ จอมพลเรือ ลอร์ด เมานท์แบตเทน
อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุดสัมพันธมิตร
ในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์

ตั้งโรงเรียน และโรงพยาบาลในบริษัทของเขา มีคนไทยทำงานอยู่ถึง ๑๐๐ คน ซื่อสัตย์สุจริต ต่อเขา ส่วนเขาเองก็ให้ความเป็นธรรมต่อคนไทยเหล่านั้น เขาได้รับการต้อนรับจากคนไทย ในขณะที่อยู่เมืองไทยตลอด ๒๐ ปีเป็นอย่างดี เมื่อเขาออกจากเมืองไทยแล้ว เขาได้สมัครเป็นทหารและได้ทำงานเกี่ยวกับเมืองไทยในประเทศอินเดีย บัดนี้ เขาได้ลาออกจากการทหารแล้ว และได้ไปซื้อไร่อยู่ในเวอจิเนีย เมื่อคนไทยได้แสดงอัธยาศัยไมตรีอันดีงามต่อเขา เขาก็ใคร่จะตอบแทนโดยแถลงให้กรมการทหารไปถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเมืองไทย ในขณะที่เขาอยู่ที่นี่ และได้พาเพื่อนคนไทย ๒ คนที่อยู่ในคณะกู้ชาติ และเพิ่งออกจากเมืองไทย เมื่อสองเดือนเศษนี้มาให้คณะกรมการรัฐจักและเล่าเรื่องบางอย่างให้ฟังด้วย

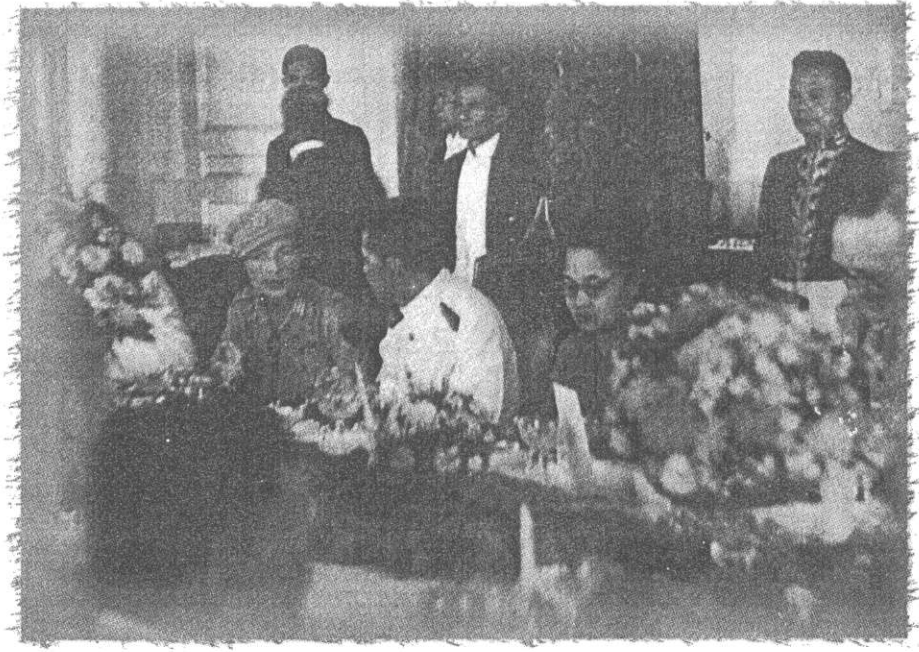
นายโซลทส์ได้กล่าวต่อไปว่า ก่อนสงคราม ๔-๕ ปี ญี่ปุ่นได้ส่งแนวที่ห้าเข้าไปในเมืองไทย และปลุกปั่นคนไทยโดยใช้เงินหว่าน ต่อมาก็

ปลุกปั่นให้คนไทยเรียกร่องดินแดนในอินโดจีนคืน ได้มีการจ้างบุคคลให้เดินขบวน ซึ่งคนขั้บรยนต์ของเขาก็ได้รับเงินค่าจ้างเข้าร่วมด้วยการยุยงส่งเสริมให้คนไทยเรียกร่องดินแดนคืนนี้ ญี่ปุ่นได้ปลุกจิตใจของคนไทยถูก เพราะเรื่องดินแดนนี้ คนไทยจดจำอยู่ในหัวอกมานานหลายปีแล้ว เนื่องจากเคยเป็นดินแดนเดิมของไทย และฝรั่งเศสได้แย่งไปโดยใช้กำลัง ประเทศไทยเคยถูกทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสแบ่งแยกดินแดนไปเสียมาก แต่อังกฤษใช้วิธีการเจรจา ส่วนฝรั่งเศสใช้กำลัง ผลของการปลุกปั่นจึงได้มีการรบกันเล็กน้อย ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ครั้นเมื่อรบกันแล้วไม่นาน ญี่ปุ่นซึ่งได้วางแผนการเรื่องนี้มาตั้งแต่ต้น ก็ตั้งตัวเป็นอนุญาโตตุลาการ ตัดสินให้ดินแดนบางส่วนคืนมาให้ประเทศไทย เมื่อญี่ปุ่นยกทหารเข้าอินโดจีน ย่อมเป็นที่ทราบกันว่า จะยกเข้าเมืองไทยต่อไป สภาผู้แทนราษฎรของไทย จึงได้ลงมติให้ขัดขวางการรุกรานของศัตรูก่อนเวลานั้นไม่นานนัก

เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่อเมริกามีผู้แทนในประเทศไทย (หมายถึงราชทูตอเมริกัน) ที่ไม่ถูกกับรัฐบาลไทยและคนไทย ไทยจึงหันเข้าหาความช่วยเหลือจากอเมริกาไม่ได้ กรรมวิธีการคนหนึ่งถามว่า ใครเป็นผู้แทนอเมริกา นายโซลทส์ ตอบว่า นายกรีน (Grant) ตัวเขาเองได้ช่วยติดต่อระหว่างกระทรวงการต่างประเทศไทย และราชทูตอังกฤษในทางส่วนตัว กระทรวงการต่างประเทศไทยได้บอกกับเขาว่า ไทยจะขัดขวางการรุกราน แต่ขออาวุธยุทธภัณฑ์จากอังกฤษ ซึ่งเขาก็ได้แจ้งข้อนี้ต่ออังกฤษ อังกฤษไม่ได้ตอบรับรองประการใด ก็พอดีญี่ปุ่นยกทหารเข้าเมืองไทย ในวันเดียวกับที่ญี่ปุ่นบุกรุกเพิลฮาเบอร์ (Pearl Harbour) โดยยกทหารขึ้นบกหลายแห่งใกล้กรุงเทพฯ และในปักกิ่งได้ ซึ่งแสดงว่าญี่ปุ่นได้เตรียมการไว้นานแล้ว ในตอนต้นทหารและตำรวจไทยได้สู้รบขัดขวาง แต่ภายหลัง นายกรัฐมนตรีพิบูลสงคราม ซึ่งเวลานั้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดด้วย ได้สั่งให้หยุดการขัดขวางตามความเห็นส่วนตัวของเขา ถ้าไทยสู้รบต่อไปก็คงถูกทำลายเสียหายยับเยิน เพราะมีอาวุธยุทธภัณฑ์น้อยและล้าสมัย เมื่อญี่ปุ่นเข้าเมืองไทย พวกคนอังกฤษและอเมริกันถูกจับหมด แต่พวกเขาได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีจากคนไทย เพราะทหารไทยคุมค่ายอยู่ภายใน ญี่ปุ่นอยู่ภายนอก พวกเขาได้มีโอกาสทำงานได้ดิน มีการนั่งฟังข่าววิทยุและจดแจกให้อ่านกัน และเมื่ออ่านแล้วก็ฉีกเสีย คนไทยที่เคยทำงานด้วยเพื่อนหรือเพื่อนฝูงก็ได้ส่งข่าวของให้ เนื่องจากคนไทยไม่ชอบญี่ปุ่น จึงเกิดมีขบวนการใต้ดินขึ้นในเมืองไทย และได้ส่งผู้แทนครั้งแรกในค.ศ. ๑๙๔๒ เพื่อติดต่อกับสัมพันธมิตร แต่ได้

สูญหายเสียในป่าในพม่า ผู้แทนชุดที่สองที่ขบวนใต้ดินได้ส่งไป ได้เดินทางถึงเมืองจีน แต่ถูกจีนเก็บตัวไว้ และถึงแก่กรรมเสียที่นั่น ต่อมาถึงชุดที่ ๓ จึงทำการติดต่อกันได้ เมื่อเขาได้ออกจากเมืองไทยแล้ว เขาก็ได้ช่วยทำงานในอินเดียเพื่อการติดต่อนี้ เวลานี้ขบวนการต่อต้านของไทยขาดอาวุธ นายพล เมอร์ริล ซึ่งอยู่ในอินเดีย พร้อมทั้งจะส่งให้แต่ต้องรออนุญาตจาก พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ เมานท์แบตเตน และก็ยังคงรออยู่ (คำแถลงตอนนี้เอาตามที นายพล เมอร์ริล ได้บอกข้าพเจ้าที่เมืองนิวเดลี) ตามที่ได้ตกลงกันในที่ประชุมที่เมืองควิเบค ในประเทศแคนาดา ภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อยู่ในเขตการรบภายใต้บังคับบัญชาของ พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ เมานท์แบตเตน กรรมวิธีการคนหนึ่งได้ถามขึ้นว่า เหตุใดอังกฤษจึงยังไม่อนุญาตให้ส่งอาวุธ นายโซลทส์ ได้ตอบว่า เพราะอังกฤษไม่อยากจะสูญเสียความศักดิ์สิทธิ์ โดยที่อังกฤษอาจจะรบเสียเอง นอกจากนั้น ก็เพื่อเหตุผลในทางยุทธศาสตร์ นายโซลทส์ ได้กล่าวต่อไปว่า บริษัทของเขาเป็นบริษัทค้าขายอเมริกันบริษัทเดียวในประเทศไทย นอกนั้นส่วนมากเป็นของอังกฤษและชาติอื่นๆ เมืองไทยมีดีบุกยาง และไม้สักมาก เขาเห็นว่าอังกฤษประสงค์จะควบคุมเมืองไทย โดยส่งที่ปรึกษาไปประจำตามกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ กรรมวิธีการคนหนึ่งได้ถามขึ้นว่า ควบคุมได้อย่างไร นายโซลทส์ ตอบว่า เขาอยู่ในเมืองไทยเป็นเวลานานหลายปี เขารู้วิธีการที่จะให้ที่ปรึกษาควบคุมกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ

ต่อจากนั้น ประธานกรรมวิธีการได้ขอให้ข้าพเจ้าแถลง ข้าพเจ้าได้เริ่มกล่าวว่ ข้าพเจ้า

พิธีเลี้ยงต้อนรับ เลดี หลุยส์ เมานท์แบตเตน ที่พระที่นั่งบรมพิมาน พ.ศ.๒๔๘๘
ขณะที่นายปรีดีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

จะขอแถลงเพิ่มเติมคำแถลงของ นายโซลทส์ และข้าพเจ้าได้กล่าวต่อไปว่า เมื่อญี่ปุ่นได้ยกทหารเข้าอินโดจีนในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ ความไม่ไว้วางใจได้เกิดขึ้น ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๔๒ สภาผู้แทนราษฎรจึงได้ออกพระราชบัญญัติบังคับให้คนไทยต่อสู้ หากมีการรุกรานประเทศไทย โดยมีบทกำหนดโทษจากจำคุกตลอดชีวิตถึงประหารชีวิต และถ้าจะต่อสู้การรุกรานไม่ได้ ก็ให้ทำลายสิ่งต่างๆที่จะเป็นประโยชน์แก่ข้าศึก คนไทยได้ถือกฎหมายฉบับนี้เป็นหลักปฏิบัติการ ฉะนั้น เมื่อญี่ปุ่นยกทหารเข้าเมืองไทย จึงได้มีการต่อสู้ ญี่ปุ่นได้ฆ่าคนไทยตายหลายคน และเราก็ได้ฆ่าญี่ปุ่นตายหลายคนเช่นกัน แต่ภายใน ๒-๓ วัน นายกรัฐมนตรีได้ออกคำสั่งให้หยุดการขัดขวาง ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกหลายคนได้แสดงว่าไม่เห็นชอบด้วย สมาชิกบางคนถึงกับร้องไห้ และบางคนได้กล่าวขึ้นว่าชาติ

ไทยได้เสียเกียรติเสียแล้ว เมื่อรัฐบาลได้ประกาศสงครามกับอเมริกาและบริเตนใหญ่ ก็ได้ประกาศไปก่อนคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระมหากษัตริย์ได้ลงนามทุกคน ตั้งแต่นั้นมา ขบวนการไทยใต้ดินก็ได้เกิดขึ้นเป็นหน่วยย่อยๆ โดยต่างฝ่ายต่างไม่รู้จักกัน ในที่สุด ขบวนการใต้ดินได้รวมกันเป็นปีกแผ่นดังที่เป็นอยู่เวลานี้ กรรมการคนหนึ่งได้ถามข้าพเจ้าว่า มีคนไทยมากน้อยเท่าไรที่ไม่ชอบญี่ปุ่น ข้าพเจ้าตอบว่า เกือบจะว่าทั้งหมด ข้าพเจ้าได้แถลงต่อไปว่า บัดนี้ ขบวนการใต้ดินเป็นองค์การใหญ่พอที่จะลงมือทำการได้ มีหน่วยต่างๆอยู่แทบทั่วราชอาณาจักร แต่ยังขาดอาวุธยุทธภัณฑ์ ซึ่งเราต้องการความช่วยเหลือจากอเมริกา เราอยากจะช่วยรบไล่ญี่ปุ่นออกจากเมืองไทย เพื่อกู้เอกราชของประเทศไทย นอกจากนั้นข้าพเจ้าได้กล่าวต่อไปว่า เราต้องการความช่วยเหลือจากอเมริกา สำหรับบรรเทาทุกข์และบูรณะประเทศ ภาย

หลังสงคราม โดยต้องการซื้อเครื่องจักร เครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อการนี้ กรรมการคนหนึ่งถามข้าพเจ้าว่า *ภายหลังสงคราม อเมริกาและอังกฤษ จะเข้าไปทำการค้าขายโดยเสรีได้หรือไม่* ข้าพเจ้าตอบว่า *ไปทำการค้าขายได้โดยเสรีอย่างแน่นอน เราต้องการจะเปิดความเจริญให้แก่ประเทศ ฉะนั้น ยินดีจะเห็นทุนต่างประเทศและคนต่างประเทศไปทำการค้าขาย* กรรมการคนหนึ่งถามข้าพเจ้าว่า *ข้าพเจ้ามาในนามของใคร* ข้าพเจ้าตอบว่า *มาในนามของประชาชนชาวไทย* กรรมการคนนี้ได้พูดต่อไปว่า *เป็นเรื่องที่แปลกมากที่ประเทศไทยได้ประกาศสงครามกับอเมริกา แล้วมีคนไทยมาขอความช่วยเหลือจากอเมริกา* ในคณะกรรมการนี้ นายโอนีส ได้ขอให้ข้าพเจ้าเล่าถึงความอดอยากของนักเรียนไทยที่เพิ่งกลับจากญี่ปุ่น ข้าพเจ้าได้กล่าวว่า *ประเทศไทยส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาต่างๆในประเทศต่างๆ เช่น อเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น นักเรียนไทยที่เพิ่งกลับจากญี่ปุ่นแล้วว่า ในญี่ปุ่นกำลังอดอยากอาหาร วันหนึ่งๆมีข้าวรับประทานเพียงสามถ้วยและกับข้าวก็มีเพียงถ้วยเดียว* ยิ่งฝ่ายสัมพันธมิตรไปทิ้งลูกระเบิดมากขึ้นเช่นทุกวันนี้ *ความอดอยากคงจะเพิ่มพูนขึ้นเป็นแน่* กรรมการคนหนึ่งถามว่า *คนญี่ปุ่นบ่นถึงความอดอยากอาหารหรือเปล่า* ข้าพเจ้าตอบว่า *บ่น*

เนื่องจากหมดเวลาการประชุม คณะกรรมการจึงได้ปิดการประชุม และได้มีกรรมการหลายคนมาจับมือนายโซลท์ ข้าพเจ้าและหลวงสุขุมฯ โดยได้แสดงความพอใจในเรื่องราวที่เราได้แถลงให้ฟัง ข้าพเจ้าได้สังเกตว่า ในขณะการแถลงของนายโซลท์

และข้าพเจ้า กรรมการทุกคนได้นั่งฟังอย่างสนใจที่สุด

ข้าพเจ้าได้มาคิดดูอีกทีหนึ่ง ภายหลังที่ได้ไปนั่งประชุมกับคณะกรรมการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสภาผู้แทนอเมริกัน โดยได้ไปปรับความรู้สึกจากสิ่งแวดล้อมของที่ประชุมว่า *น้ำหนักของคำพูดของเราต้องมีมาก* เพราะกรรมการได้ฟังคำพูดจากปากของคนอเมริกันที่รู้จักเมืองไทยดี และได้รู้เห็นเหตุการณ์ตอนต้นกับจากปากคำของคนไทยที่อยู่ในขบวนการต่อต้านและเพิ่งออกไปจากเมืองไทย ข้าพเจ้าเข้าใจว่า *ข้าพเจ้าเป็นคนไทยคนแรกที่ได้มีโอกาสเข้าแถลงในคณะกรรมการนี้ และอาจจะเป็นคนไทยคนสุดท้ายก็ได้*

เราได้ออกจากห้องประชุมกรรมการเวลา ๑๒.๓๐ น. และได้ไปรับประทานอาหารกลางวันในห้องรับประทานอาหารของสภาผู้แทน โดยมีกรรมการบางคนขอมานั่งรับประทานอาหารกับเราเพื่อสนทนาต่อไป

ในระหว่างที่อยู่ในวอชิงตัน ข้าพเจ้าได้มีความสนิทสนมกับ นายโอนีส และครอบครัว เมื่อข้าพเจ้ากลับเมืองไทยแล้วก็ยังมีจดหมายติดต่อกัน ต่อมา นายโอนีสได้รับแต่งตั้งเป็นผู้สำเร็จราชการในประเทศฟิลิปปินส์ก่อนประเทศนั้นได้รับเอกราช

ข้าพเจ้าและหลวงสุขุมฯได้ไปหาพันเอก ฮัทเชสัน หัวหน้าฝ่ายสืบข่าวลับของไอ.เอส. เอส. ตามที่เขาได้นัดไว้ เมื่อถึงที่นั่นแล้ว เขาจึงได้บอกเราว่า *กระทรวงกลาโหมอเมริกันต้องการจะขอสัมภาษณ์เรา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเมืองไทยที่กระทรวงกลาโหมในบ่ายวันนั้น เวลา ๑๕.๐๐ น. และกระทรวงทหารเรือจะส่งผู้แทนเข้าร่วมด้วย* ข้าพเจ้าและหลวงสุขุมฯรู้สึก

แปลกใจเป็นอย่างยิ่งที่ในเรื่องสำคัญเช่นนี้ พันเอกฮัทเชสัน มิได้บอกให้เรารู้ล่วงหน้า จะเป็นด้วยเขาประสงค์จะรักษาไว้เป็นความลับ หรือเขาเห็นในความสามารถของเราทั้งสองที่จะให้สัมภาษณ์เป็นกลอนสดได้ ข้าพเจ้าก็ทายเป็นออก แต่อย่างไรก็ดี พันเอกฮัทเชสันได้นัดกับเจ้าหน้าที่กระทรวงกลางโหมไว้ เวลา ๑๕.๐๐ น. อย่างแน่นอนแล้ว เราไม่มีทางเลือกเสียได้ เป็นแต่เพียงตกลงกันว่า ข้าพเจ้าจะเป็นผู้ให้สัมภาษณ์และหลวงสุขุมฯจะเป็นผู้ช่วยเรา คือ พันเอกฮัทเชสัน นายกาเดิน (เจ้าหน้าที่ในกองอาเซียตะวันออกเฉียงใต้) หลวงสุขุมฯ และข้าพเจ้าได้ไปถึงกระทรวงกลางโหมอเมริกัน (Pentagon) เวลา ๑๔.๔๕ น.

เวลา ๑๕.๐๐ น. เราได้รับเชิญเข้าห้องที่จะต้องถูกสัมภาษณ์ ห้องนี้เป็นห้องขนาดใหญ่ มีขนาดราว ๒๐ เมตร สี่เหลี่ยม และด้านหนึ่งมีเวที เข้าใจว่าคงใช้เป็นห้องปาฐกถา ที่ผนังด้านเวทีมีแผ่นที่ขนาดใหญ่หลายแผ่นแขวนอยู่ พันเอกฮัทเชสัน ได้นำเราขึ้นไปนั่งเรียงแถวบนเวที คือ พันเอกฮัทเชสัน ข้าพเจ้า และหลวงสุขุมฯ ส่วนนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ชั้นผู้น้อย และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นพลเรือนทั้งหญิงและชายรวมประมาณ ๔๐ คน ได้นั่งคอยเราอยู่แล้ว ท่านเหล่านี้เป็นเจ้าหน้าที่ในแผนกต่างๆของสามกองทัพ คือ กองทัพบก เรือ และอากาศ

เมื่อข้าพเจ้าเห็นผู้ที่ให้สัมภาษณ์ข้าพเจ้าส่วนมากเป็นนายทหาร ฉะนั้น ก่อนที่พันเอกฮัทเชสัน จะได้ลุกขึ้นแนะนำข้าพเจ้าและหลวงสุขุมฯ ข้าพเจ้าได้กระซิบพันเอกฮัทเชสันให้กล่าวเสียด้วยว่า เราไม่ใช่ทหาร เรารู้เรื่องการทหารเท่าที่พลเรือนเช่นเราจะรู้เท่านั้น ผู้แทนกองทัพทั้งสามถามเรื่องร้อยแปดมากมาย

หลายแขนง เมื่อแยกหัวข้อออกแล้วก็คงเข้าไปประเภทการเมือง การทหาร และการเศรษฐกิจ ตัวอย่างคำถามของผู้แทนสามกองทัพ ซึ่งแสดงความละเอียดลออของฝ่ายอเมริกันในการสอดส่องการเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นมี เช่น เรือไม้ที่ญี่ปุ่นสร้างและจอดอยู่มากมายหลายลำในแม่น้ำเจ้าพระยานั้นมีกี่ลำ สร้างด้วยไม้อะไร มีคำถามบางเรื่องที่เขาถามล่วงหน้าในความลับของขบวนใต้ดินไทย ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้ตอบเสียเสีย เช่น เขาถามว่าใครเป็นหัวหน้าขบวนใต้ดินไทย เป็นต้น ส่วนมากของคำถาม ข้าพเจ้าตอบได้ คำถามใดที่ข้าพเจ้าตอบไม่ได้หรือไม่ควรตอบ ข้าพเจ้าก็ตอบเสียเสีย เราได้ถูกซักถามอยู่ประมาณ ๔๕ นาที จึงได้เลิกการประชุมนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกเหนื่อยมาก เพราะในเวลา ๔๕ นาทีนี้ หัวของข้าพเจ้าหัวเดียวต้องตอบสนองความคิดอ่านที่เขาได้เตรียมมาแล้วจากผู้ชำนาญการของสามทัพอเมริกันถึง ๔๐ หัว โดยไม่มีการพักผ่อนและโดยกลอนสดทั้งสิ้น ท่านผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ล้วนแต่พกโน้ตขนาดใหญ่มาทุกท่าน ส่วนตัวข้าพเจ้าเองขึ้นไปนั่งบนเวทีมือเปล่า การถามก็ถามกระโดดจากเรื่องหนึ่งไปอีกเรื่องหนึ่ง เช่น กระโดดจากเรื่องการเมืองไปเรื่องการทหาร แล้วก็กระโดดกลับมาเรื่องการเมืองอีก แล้วแต่ใครจะมีโอกาสคำถาม และทุกคนคอยยกมือขอถามอยู่ตลอดเวลา เพราะทุกคนพกคำถามมาคนละหลายข้อ

ภายหลังที่ข้าพเจ้าและหลวงสุขุมฯได้ถึงวอชิงตันไม่นานนัก ท่านราชทูต (ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช) ได้พาเราทั้งสองไปพบ นายมอฟแฟทท์ (Moffatt) ผู้อำนวยการแห่งตะวันออกเฉียงใต้ ภาคเอเชียของกระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน เพื่อแนะนำให้รู้จักกัน ข้าพเจ้าสังเกต

ว่า นายมอฟแพทท์ มีความหวังดีต่อประเทศไทย และตั้งใจช่วยเหลือ ในระหว่างที่ข้าพเจ้าอยู่ในวอชิงตัน ข้าพเจ้าได้ติดต่อกับนายมอฟแพทท์ตลอดเวลา มีเรื่องอะไรที่จะพูดก็ถือวิสาสะไปหาเขา และเขาก็พยายามสนองความประสงค์ของข้าพเจ้าเสมอไป และเขาก็ถือวิสาสะกับข้าพเจ้าเช่นเดียวกัน

เป็นอันว่า ทางฝ่ายรัฐบาลอเมริกันทราบเรื่องข้าพเจ้าและหลวงสุขุมฯ ผู้แทนขบวนการต่อต้านไทย ซึ่งเดินทางไปสหรัฐอเมริกา เจ้าหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆก็ได้ติดต่อกับเราตามแต่จะมีเรื่องเกิดขึ้น

เมื่อข้าพเจ้าและหลวงสุขุมฯได้เดินทางจากอินเดียถึงกรุงวอชิงตัน และได้พบกับพวกเสรีไทยที่นั่น ได้ปรารภกันขึ้นว่า องค์การเสรีไทยและขบวนการต่อต้านในเมืองไทย ขาดหน่วยสื่อข่าวในอเมริกา เพื่อจะกระจายข่าวข้อเท็จจริงและข่าวอื่นๆ ซึ่งเราประสงค์จะให้คนอเมริกันทราบและรู้เห็น นอกจากนั้น บางครั้งบางครั้งามีหนังสือพิมพ์อเมริกันหรือคนอเมริกัน ต้องการทราบเรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับประเทศไทยก็ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำในเรื่องนี้ และถ้าสถานทูตเห็นว่าจำเป็นต้องตอบคำถาม ก็คงตอบภายในขอบเขต โดยต้องระมัดระวังมิให้เกิดอำนาจหน้าที่ของสถานทูตซึ่งประจำอยู่ในต่างประเทศเราได้ปรึกษาหารือกันในเรื่องนี้หลายครั้ง ในที่สุดวันศุกร์ที่ ๒๐ กรกฎาคม หลวงสุขุมฯได้นัดประชุม เพื่อตั้งสำนักงานสื่อข่าวสำหรับขบวนการเสรีไทย วัตถุประสงค์ของสำนักงานสื่อข่าวนี้นี้ก็เพื่อที่จะให้ข่าวเกี่ยวกับเมืองไทยและพวกเสรีไทย ซึ่งองค์การอเมริกันและคนอเมริกันควรจะได้ทราบและประสงค์จะทราบ เราได้ตกลงกันว่าจะให้ป็นหน่วยอิสระ

คือ ไม่ใช่เป็นหน่วยงานของสถานทูต ทั้งนี้เพื่อมิให้สถานทูตต้องรับผิดชอบ ถ้าหากหน่วยสื่อข่าวนี้อาจจะพูดเกินขอบเขตของทางการสถานทูต เป็นการให้สำนักงานนี้กระจายข่าวและตอบคำถาม โดยมีต้องคอยคำนึงถึงอำนาจหน้าที่และมารยาทของสถานทูต เราได้ตกลงให้ชื่อว่า Thai Information Service หลวงสุขุมฯได้อธิบายถึงงาน ซึ่งสำนักงานสื่อข่าวนี้อาจจะต้องปฏิบัติ และได้วางหน้าที่ให้ทุกคนที่ยินดีจะร่วมมือในงานนี้ โดยให้นายจุน ประภาวิวัฒน์ เป็นหัวหน้า นายจุน ประภาวิวัฒน์ คงยังเป็นหัวหน้าสำนักงานนี้หลายปีภายหลังที่สงครามได้เลิกกันแล้ว

นอกจากการติดต่อกับนักหนังสือพิมพ์ในวอชิงตัน เพื่อให้เขาลงข่าวเกี่ยวกับเมืองไทยแล้ว เรายังได้ไปนิวยอร์ก เพื่อพบกับนักสื่อข่าวอื่นๆอีกด้วย ที่นิวยอร์ก ข้าพเจ้าได้พบนายแดร์เรลล์ เบอริแกน (Darrell Berigan) ซึ่งเคยเป็นเจ้าของและบรรณาธิการ Bangkok World (บัดนี้ถึงแก่กรรมแล้ว) เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) นายเบอริแกน เป็นนักหนังสือพิมพ์ ซึ่งเคยอยู่เมืองไทยตอนญี่ปุ่นเข้าเมือง เขาได้หนีออกจากเมืองไทยเข้ามา และไปเป็นนักสื่อข่าวอยู่กับกองทัพหลังแนวญี่ปุ่นของ นายพลเมอริล เวลานั้น เขาทำงานอยู่กับ ยูไนท์ เด็ดเพรส (U.P.) ข้าพเจ้าได้เคยรู้จัก นายเบอริแกน มาก่อน ขณะนั้นเขาเป็นนักหนังสือพิมพ์หนุ่มที่กล้าหาญอดทนคนหนึ่ง ทั้งมีความเฉลียวฉลาดและปฏิภาณสูง เป็นนักหนังสือพิมพ์ชนิดที่มักจะต้องถูกส่งไปสื่อข่าวในแนวรบ หรือในภาวะที่ต้องเผชิญภัยอันตราย เขาเป็นเพื่อนคุ้นเคยกับ นายกมุท จันทรเรือง อีกด้วย จึงเป็นอันว่า เราอาจอาศัยเขาได้ใน

เครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดสะพานพระรามหก เมื่อวันที่ ๒ มกราคม พ.ศ.๒๔๘๘

เรื่องราวข่าวและสงคราม เราตั้งใจว่าจะต้องติดต่อกับนายเบอร์ริแกน ตลอดเวลาในระหว่างที่อยู่นิวยอร์ก และได้นัดเขาให้พานักหนังสือพิมพ์อื่นๆ ไปตีพิมพ์และสนทนากันที่ห้องชุดของเพื่อนในคืนวันนั้น เป็นผลให้เราได้พบกับนักหนังสือพิมพ์อีกหลายคน และเมื่อได้ตีพิมพ์แล้วเข้าไปคนละมาก ๆ ก็เกิดเป็นกันเองมากขึ้น เราได้ข่าวที่น่าสนใจหลายเรื่อง นายเบอร์ริแกน รับว่าหากเราต้องการส่งข่าวทาง ยู.พี. (U.P.) เพื่อประโยชน์ต่อเมืองไทย เขาจะจัดการให้ *การที่เราได้นักหนังสือพิมพ์ต่างๆ มาคอยช่วยเรา นับว่าเป็นประโยชน์แก่งานของเราเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ ยู.พี. ซึ่งเป็นที่รู้จักและเชื่อถือทั่วโลก เมื่อส่งข่าวออกไปก็จะกระจายไปทั่วโลก คืนวันนั้นกว่าจะยุติการสังสรรค์กันก็ตก ๒.๓๐ น.*

ในวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) ประธานาธิบดีรูสเวลต์ได้ประกาศทางวิทยุ เมื่อ ๑๙.๐๐ น. ว่า ญี่ปุ่นยอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไข และในวันที่ ๖ กันยายน ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) หลวงดิษฐการภักดี ซึ่งเวลานั้นเป็นอุปทูตไทย ได้เรียกประชุมข้าราชการสถานทูต และแจ้งเรื่องการอังกฤษเข้าประเทศไทยและกำลังให้สัตยาบันให้ไทยเซ็นสัญญา ในสัญญามีข้อความว่า อังกฤษจะไม่ทราบรายละเอียด อังกฤษคงพยายามเก็บข้อความในสัญญาไว้เป็นความลับ เพราะไม่มีข่าวลงในหนังสือพิมพ์อเมริกัน ที่ประชุมมีความเห็นว่าควรหาทางให้สหรัฐอเมริกาช่วยยับยั้งการบังคับให้เซ็นสัญญาฉบับนี้ แต่เนื่องจากทราบว่า นายมอฟแพทท์ ผู้ช่วยกรรมการกองอาเซียตะวันออกเฉียงใต้ของกระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน บอกว่ากำลังจัดการในเรื่องนี้อยู่ เราจึงเห็นว่า ควรคอยดูผลงานของกระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน

ก่อนที่จะพูดทางรัฐสภาอเมริกันและทางหนังสือพิมพ์

เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) ข้าพเจ้าได้ไปหานายมอฟแพทท์ ผู้อำนวยการกองอาเซียตะวันออกเฉียงใต้ ที่กระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน เพื่อพูดเรื่องเงินที่เราต้องการสำหรับซื้อขายและเวชภัณฑ์กับสิ่งของอื่นๆ ที่จำเป็น (อเมริกา กักกันเงินไทยไว้ตอนสงคราม) นายมอฟแพทท์ รับจะจัดการเลิกการกักกัน (Unfreeze) เงินไทยให้

เรารอคอยฟังอยู่อย่างวิตกกังวลว่า อังกฤษจะปฏิบัติอย่างไรแก่ไทย เมื่อได้ทราบข่าวอังกฤษได้ยื่นสนธิสัญญา ๒๑ ข้อ ให้ไทยรับเป็นคู่สัญญา ก็ได้เที่ยวสืบข้อความใน ๒๑ ข้อของสัญญา ทางสถานทูตไทยก็ไม่ได้รับข่าว ได้ขอให้ นายเบอร์ริแกน สืบทาง ยู.พี. ก็ยังไม่ได้ผล

ครั้นเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) หนังสือพิมพ์ในอเมริกาได้ลงเงื่อนไขของสนธิสัญญา เมื่อได้อ่านแล้วก็คงเป็นดังที่เราได้คาดหมายไว้ เอาไทยให้เกือบเป็นเมืองขึ้นเสียเลย เราได้พิจารณาเห็นว่า คณะเราซึ่งเป็นผู้แทนเสรีไทยและขบวนการต่อต้านของไทยและซึ่งอยู่ในอเมริกา มีอยู่คณะเดียวที่สามารถจะวิ่งเต้นให้อเมริกาเห็นใจไทย และช่วยผ่อนหนักให้เป็นเบา

ข้าพเจ้าและพ.ท. ม.ล.ชาบ กฤษกร (ปัจจุบันเป็นพลโท) พร้อมด้วย นายกฤษ จันทรเรือง (หลวงสุขุมชกกลับเมืองไทยแล้ว) ได้ปรึกษากันและตกลงจะให้ นายริชาร์ด ฮัดสัน ซึ่งเป็นผู้ปราศรัย (Commentator) ทางวิทยุกระจายเสียงสำคัญคนหนึ่ง ในกรุงวอชิงตัน พูดเรื่องนี้ทางวิทยุ เมื่อได้โทรศัพท์ถึงเขา เขาก็ตกลงจะปราศรัยในวันรุ่งขึ้น คือ วันศุกร์ที่ ๗ ธันวาคม

โดยจะให้ พ.ท. ม.ล.ขาบ กุญชร และนายจรัส พลเลท พุดด้วยในฐานะเป็นคนไทย

เมื่อถึงเวลา ๒๐.๑๕ น. นายริชาร์ด อีตัน ได้ปราศรัยในวิทยุกระจายเสียง ซึ่งถ่ายทอดไปหลายสถานี (Network) เป็นการประจำของเขาในเรื่องอื่นก่อน แล้วจึงได้พูดเรื่องเมืองไทยเกี่ยวกับเงื่อนไขของอังกฤษ เขาได้พูดอย่างรุนแรงมาก เพื่อเป็นการช่วยเหลือประเทศไทย

ท่านผู้อ่านคงทราบดีแล้วว่า ผู้ปราศรัยทางวิทยุกระจายเสียง (Commentator) ที่มีชื่อเสียงเช่นอย่าง นายริชาร์ด อีตัน นั้น เมื่อถึงเวลาเขาปราศรัย จะมีคนเปิดฟังในเวลานั้นมากมายและข้อความที่เขาพูดมักจะมีอิทธิพล ชักจูงแนวความคิดของผู้ฟังด้วย ข้าพเจ้าฟังอยู่ใกล้ๆ นายริชาร์ด อีตัน และเมื่อได้ฟังเขาพูดสนับสนุนไทยกับดีเดียนอังกฤษก็รู้สึกตกใจที่เขากล้าพูดรุนแรงเช่นนั้น คงทำให้อังกฤษขุนเคื่องไม่น้อย และอังกฤษคงทราบว่ามีคนไทยหนุนหลังอยู่แต่ก็คงเป็นที่แน่นอนด้วยว่า นาย ริชาร์ด อีตัน ต้องมีจิตใจช่วยเราด้วย จึงพูดเช่นนั้น ต่อจากนาย ริชาร์ด อีตัน ม.ล.ขาบ และนายจรัส ก็ปราศรัยตามลำดับ ทั้งสองคนพูดดีมาก ทำให้เราพอใจเป็นอย่างยิ่ง การปราศรัยทางวิทยุกระจายเสียงคราวนี้ คงทำประโยชน์ให้ประเทศไทยมิใช่น้อย ส่วนในทางหนังสือพิมพ์ ก็มีผู้เขียนออกความเห็นและเขียนหนังสือไปลงในหนังสือพิมพ์ พูดในทำนองเดียวกันหมด เรื่องต่างๆ ที่ลงในหน้าหนังสือพิมพ์ดังกล่าวนี้ Thai Information Service ได้ตัดเก็บรักษาไว้

ข้าพเจ้าได้พบ นายโซลทส์ และขอให้เขาร้องขอ นายโอนีส ให้พูดในสภาผู้แทนอเมริกัน นายโอนีส ก็ได้วิ่งเต้นโดยได้ไปขอทราบข้อเท็จจริง จาก นายติน แอเชสัน (Dean Acheson) ผู้

รักษาการแทนรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศอเมริกัน (นายเบิร์นส์ รัฐมนตรีว่าการไปประชุมเสียที่ ลอนดอน) ถึง ๒ ครั้ง นายแอเชสันได้รับรอง นายโอนีส ว่า อเมริกากำลังโต้แย้งขอให้อังกฤษแก้ไขสัญญาให้ลดหย่อนลง นอกจากนั้น นายโอนีส ได้เตรียมการที่จะแถลงเรื่องประเทศไทยในสภาผู้แทนอเมริกัน แต่เผอิญได้มีการลงนามในสัญญากันเสียก่อน เป็นที่น่าเสียดายที่ทางอเมริกาได้รับทราบข้อความในร่างสัญญาสายเกินไป เพราะข่าวเพิ่งเปิดเผยไปเมื่อต้นเดือนธันวาคม ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) และไทยกับอังกฤษได้ลงนามในสัญญาในวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๙ (๑๙๔๖) หากทางประเทศไทยได้ปล่อยข่าวออกไปก่อน ทางเราจะมีเวลาหาเสียงทางอเมริกาให้เข้าช่วยเหลือได้มากยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าได้ไปพบกับชาวอเมริกันผู้หวังดีต่อเมืองไทยเป็นอย่างมากอีกคนหนึ่งคือ นาย ออทโท เพเรเกอร์ (อดีตที่ปรึกษากรมไปรษณีย์โทรเลขไทย และเคยเป็น Assistant Post Master-General เป็นผู้ริเริ่มการเดินทางไปรษณีย์อากาศอเมริกัน และเคยเป็นนักหนังสือพิมพ์ประจำรัฐสภาอเมริกัน) ซึ่งเป็นผู้กว้างขวางในหมู่สมาชิกรัฐสภาอเมริกันและวงการรัฐสภาอเมริกัน ข้าพเจ้ารู้จักกับ นายเพเรเกอร์ ดีระหว่างที่เขารับราชการอยู่ในเมืองไทย นายเพเรเกอร์ รับจะพูดกับ นายคอร์เดลล์ ฮัลล์ ผู้ซึ่งเพิ่งออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศอเมริกันไปเป็นที่ปรึกษาประธานาธิบดีในกิจการต่างประเทศ เขาบอกว่า เป็นเพื่อนกันกับจะพูดกับสมาชิกวุฒิสภา เช่น นายทอมคอนเนลลี ประธานกรรมาธิการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสภาสูงอเมริกัน (Senate)

และ นายโทมาส สมาชิกสภาสูง ผู้เป็นประธาน
 กรรมาธิการทางการทหารและเป็นกรรมาธิการ
 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งเป็นผู้คอย
 สนับสนุนประเทศไทย โดยการพูดทางวิทยุ
 กระจายเสียงและเขียนข้อความลงในหนังสือ
 พิมพ์ (ภายหลัง นายเพรเกอร์ ได้มอบสำเนา
 หนังสือถึง นายฮัลล์ และหนังสือตอบจากนาย
 ฮัลล์ กับสำเนาหนังสือถึง นายทอม คอนเนลลี
 และ นายโทมาส ให้ข้าพเจ้า) นอกจากนี้
 ข้าพเจ้าได้พบกับข้าราชการกระทรวงการต่าง
 ประเทศอเมริกันหลายคน เช่น นายจอห์น แซพ
 แมน (อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศไทย)
 นายคลาค ขยายให้ฟังว่า กระทรวงการต่าง
 ประเทศกำลังมีการเคลื่อนไหวในเรื่องเงื่อนไข
 ของอังกฤษ

ในตอนต้น กระทรวงการต่างประเทศ
 อเมริกันยังคงนิ่งเงียบอยู่ แต่เมื่อได้ดูหนังสือ
 พิมพ์และผู้แทนเดือนมากขึ้น นายดิน แอเซสัน
 รักษาการแทนรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ
 อเมริกัน จึงได้ออกแถลงการณ์เมื่อวันที่ ๑๘
 ธันวาคม ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) ว่า เรื่องสัญญา
 สันติภาพระหว่างไทยกับอังกฤษนั้น รัฐบาล
 อเมริกันได้ร้องขอให้๒ ประเทศระงับการลงนาม
 ไว้ก่อนจนกว่า กรุงวอชิงตันกับกรุงลอนดอน
 จะได้เจรจาดตกลงกันเป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย แต่
 สถานเอกอัครราชทูตอังกฤษในกรุงวอชิงตัน ได้
 ออกคำแถลงการณ์ในวันรุ่งขึ้น คือ วันที่ ๑๙
 เดือนเดียวกันว่า คำแถลงการณ์ของ นายดิน
 แอเซสัน ยังมีข้อความไม่ทันกับเหตุการณ์เพราะ
 รัฐบาลอังกฤษได้เสนอร่างสัญญาตามที่ได้แก้ไข
 กันใหม่ต่อสถานเอกอัครราชทูตอเมริกันในกรุง
 ลอนดอน และเป็นที่พอใจของสถานเอกอัคร
 ราชทูตอเมริกันแล้ว ฉะนั้น อังกฤษกับไทยจะ

ได้ลงนามในสัญญากันในปลายเดือนธันวาคมนี้
 ต่อมากระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน
 จึงได้ออกคำแถลงการณ์อีกครั้งหนึ่งว่า ขอ
 ขอบใจรัฐบาลอังกฤษและรัฐบาลไทยที่ได้รับรอง
 การลงนามในสัญญาสันติภาพตามคำร้องขอ
 ของรัฐบาลอเมริกัน จนเป็นที่พอใจด้วยกันทุก
 ฝ่าย ต่อมาจึงได้มีข่าวว่าไทยกับอังกฤษได้ลง
 นามกันในสัญญาสันติภาพเมื่อวันที่ ๑ มกราคม
 ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) เป็นอันว่าอเมริกาได้ชักจูง
 ให้อังกฤษลดหย่อนเงื่อนไขในสัญญากับไทย
 ให้อ่อนลงบ้าง และหนังสือพิมพ์บางฉบับได้ลง
 ข้อความของสัญญานั้นด้วย ในขณะที่หนังสือ
 พิมพ์ และสมาชิกรัฐสภาอเมริกันกำลังรุกร
 กระทรวงการต่างประเทศอเมริกันในเรื่อง
 ประเทศไทยอยู่นั้น เป็นเวลาที่อังกฤษกำลัง
 เจรจาขอกู้ยืมเงินจำนวน ๔ พันล้านเหรียญ
 อเมริกันอยู่ด้วย ซึ่งประธานาธิบดีทรูแมนเห็น
 ชอบด้วย แต่ยังมีได้ผ่านรัฐสภาอเมริกัน ฉะนั้น
 สมาชิกรัฐสภาอเมริกันจึงนำเรื่องนี้เป็นประเด็น
 พุดกับรัฐบาลอเมริกันในกรณีเรื่องประเทศไทย
 รัฐบาลอเมริกันจึงรู้สึกหนักใจและตกใจมาก
 ในวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๘๘ (๑๙๔๖)
 ข้าพเจ้าได้ไปหา นายมอฟแพทท์ ที่กระทรวง
 การต่างประเทศอเมริกัน เพื่อเตือนและซ่อม
 ความเข้าใจในเรื่องต่างๆที่เราได้พุดกันไว้ และ
 เพื่อเป็นการอำลาและขอใจเขาที่ได้ช่วยเหลือ
 ไทยด้วย เราได้สนทนากันเป็นเวลา ๑ ชั่วโมง
 เศษ เรื่องที่ได้พุดกันมีดังนี้ คือ

๑. เรื่องการบรรเทาทุกข์ และบูรณะ
 ประเทศไทยหลังสงคราม (UNRRA) ข้าพเจ้าได้
 เตือน นายมอฟแพทท์ ขอให้เสนอเรื่องเข้าไป
 อีกเกี่ยวกับการช่วยเหลือประเทศไทยซึ่งอังกฤษ
 ได้คัดค้านไว้ในคราวประชุมที่กรุงลอนดอน

ข้าพเจ้าได้กล่าวว่า แม้ประเทศไทยจะไม่ได้
รับการช่วยเหลือ ก็ควรเตือนเพื่อศักดิ์ศรีของ
สหรัฐอเมริกา ผู้ซึ่งได้เสนอในครั้งแรก นาย
มอฟแพทท์ รับจะพิจารณา แต่ได้พูดว่า ถ้าจะ
ทำให้มีการกระทบกระเทือนระหว่างอเมริกา
กับอังกฤษ ก็คิดว่าจะไม่เสนออีก

๒. ข้าพเจ้าได้เตือน นายมอฟแพทท์ ว่า
รัฐบาลอเมริกันควรจะรีบส่งเสริมให้บริษัทและ
นักธุรกิจอเมริกันเข้าไปทำการค้าในเมืองไทย
เพราะยิ่งรอนานไปก็ยิ่งเสียเปรียบพ่อค้าชาติอื่น
นายมอฟแพทท์ รับจะรีบดำเนินการในเรื่องนี้

๓. เรื่องเลิกกักกัน (Unfreeze) เงินของไทย
ซึ่ง นายมอฟแพทท์ บอกว่าได้เสนอแนะนำไป
แล้ว และควรจะเลิกกักกันเงินของไทยได้ใน
ต้นเดือนหน้า แต่เวลานี้เรื่องจะไปติดอยู่ที่โต๊ะ
ใครไม่ทราบ

๔. เรื่องพ่อค้าอเมริกัน ควรจะซื้อสินค้า
ตรงจากเมืองไทย เช่น ดีบุก ยางพารา ไม้สัก
แทนซื้อผ่าน ลอนดอน ซึ่ง นายมอฟแพทท์ ก็
เห็นด้วย

๕. เรื่องข้าวซึ่งไทยใช้เป็นค่าเสียหายนั้น
นายมอฟแพทท์ ขอให้ข้าพเจ้าบอกให้รัฐบาล
ไทยบริหารจัดการเสีย เพื่อรักษาชื่อเสียงไว้

๖. นายมอฟแพทท์ เตือนว่า ไทยจะต้อง
อยู่ใกล้ชิดกับอังกฤษ ฉะนั้น ต้องหาวิธีเป็น
เพื่อนกันโดยเร็วที่สุด

๗. นายมอฟแพทท์ เล่าให้ฟังว่า ความ
จริงข้อความในสัญญาระหว่างไทยกับอังกฤษ
นั้น ยังไม่เป็นที่พอใจแก่กระทรวงการต่าง
ประเทศอเมริกัน แต่เนื่องจากทางฝ่ายอเมริกัน
ไปเริ่มเจรจาในถ้อยคำในตอนต้น เพราะถ้อยคำ
ตามร่างสัญญาของอังกฤษมีข้อความกำกวม
ไม่แน่ชัด ทำให้ต้องเสียเวลามาก และอังกฤษ

ชักเบื้อหน้ายดิ่งเครียดขึ้น จึงต้องตกลง
ปรองดองกัน แต่อย่างไรก็ดี บัดนี้อเมริกาได้
ขอให้อังกฤษทำบันทึกชี้แจงข้อความอันกำกวม
ให้มีความหมายแน่ชัดขึ้น ทั้งนี้ อเมริกาอ้าง
ว่าเมื่อมีถ้อยคำกำกวมเช่นนี้ หากต่อไปภาย
หน้า รัฐบาลอังกฤษอาจปฏิบัติผิดไปจากความ
หมายในขณะร่างสัญญาก็ได้ [เรื่องนี้ข้าพเจ้าได้
ทราบมาจาก นายเฮนสลีย์ ผู้แทนยูไนเต็ดเพรส
(U.P.) ในกรุงวอชิงตันมาก่อนแล้วว่า อเมริกา
ได้ขอให้อังกฤษทำบันทึกชี้แจงความหมาย
ถ้อยคำที่กำกวมในสัญญาส่งให้รัฐบาลอเมริกัน
ซึ่งรัฐบาลอังกฤษได้ส่งให้แล้ว ฉะนั้น หากจะมี
ปัญหาเกิดขึ้นในการปฏิบัติตามสัญญา ก็อาจ
จะร้องขอให้รัฐบาลอเมริกันวินิจฉัยตัดสินได้]

งานอีกด้านหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าได้ดำเนินการไป
ก็คือ ชักชวนให้นักธุรกิจ นักอุตสาหกรรม
อเมริกัน มาค้าขายและประกอบอุตสาหกรรม
ในประเทศไทย ย่อมเป็นที่ทราบว่า เมื่อก่อน
สงคราม อเมริกามีการค้าขายกับประเทศไทย
น้อยมาก แม้แต่การซื้อวัตถุดิบของเรา เช่น
ยางพาราก็ซื้อผ่าน ลอนดอน คนอเมริกันมี
บริษัทค้าขายขนาดกลางอยู่เพียงบริษัทเดียว
(นอกจากบริษัทน้ำมัน) ส่วนบางประเทศใน
ยุโรปนั้นมีบริษัทใหญ่ๆ ค้าขายในประเทศไทย
มากหลาย เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะชักจูง
ให้คนอเมริกันมาทำการค้าและทำการอุตสาหกรรม
มากขึ้น เพื่อให้คนอเมริกันมีส่วนได้เสีย
ในเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น จะได้มีความ
สนใจในความเป็นอยู่ของไทย ในทางการเมือง
และทางเศรษฐกิจ เราจึงจะได้ทำการค้าขาย
และประกอบอุตสาหกรรมโดยไม่ถูกกดขี่จาก
ประเทศอื่นใด

เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๘ (๑๙๔๕)

นายแบรคแมน แห่ง ยู.พี. (ยูไนเต็ด เพรส) ได้ขอสัมภาษณ์ข้าพเจ้า เรื่องเศรษฐกิจของเมืองไทย ทั้งนี้แสดงว่า คนอเมริกันสนใจในปัญหาเศรษฐกิจของเมืองไทยมากขึ้น

การบรรเทาทุกข์ และ บูรณะความเสียหายของประเทศ หลังสงคราม

งานบรรเทาทุกข์และบูรณะความเสียหายของประเทศหลังสงคราม เป็นงานที่ข้าพเจ้าได้รับมอบหมายจากหัวหน้าขบวนการต่อต้านของไทย การดำเนินงานนี้ ข้าพเจ้าจำต้องติดต่อกับองค์การสหประชาชาติ เพื่อบรรเทาทุกข์และบูรณะความเสียหายของประเทศ เรียกว่า United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA) (เป็นที่สังเกตว่า สัมพันธมิตรได้นำคำ United Nations มาใช้ก่อนจัดตั้ง United Nations Organization) และองค์การอื่นๆที่จะช่วยเหลือเมืองไทยในทำนองเดียวกัน)

ไม่กี่วันหลังจากที่ข้าพเจ้าถึงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๘๘ (๑๙๔๕) ท่านข้าพเจ้าไปพบ ดร.ฟรานซิส บี.แซร์ (Dr. Francis B. Sayre) หรือพระยาภักตยานไมตรี ณ สำนักงานของอันรรา ดร.แซร์เคยเป็นที่ปรึกษาของกระทรวงการต่างประเทศไทย ในสมัยรัชกาลที่ ๖ และได้ทำคุณประโยชน์ให้ประเทศไทยอย่างมากมาย จนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาภักตยานไมตรี เมื่อข้าพเจ้ากลับเข้ามารับราชการจากอเมริกาในสมัยนั้น ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพบปะกับท่านเจ้าคุณภักตยานไมตรี และคุ้นเคยกับท่านจนถึงกับเล่นเทนนิส

ด้วยกันเป็นการประจำทุกสัปดาห์ที่ราชกรีฑาสโมสร ในวันที่ข้าพเจ้าไปพบกับ ท่านเจ้าคุณภักตยานไมตรีพร้อมกับท่านราชทูต ท่านจำข้าพเจ้าได้ดีทุกอย่างที่ไม่ได้พบกันตั้ง ๒๐ ปี ท่านได้ตรงเข้าจับมือข้าพเจ้า เรียกชื่อ 'ประสพ' ซึ่งเป็นชื่อตัวข้าพเจ้า และเป็นชื่อที่ท่านเคยเรียกข้าพเจ้า ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจยิ่งที่ได้มาพบเพื่อนเก่าซึ่งจำข้าพเจ้าได้ดี และอยู่ในตำแหน่งสำคัญในอันรรา คือ ตำแหน่งที่ปรึกษาทางการทูต (Diplomatic Adviser) ของอันรรา ทั้งนี้จะทำให้งานที่ข้าพเจ้าได้รับมอบหมายสะดวกยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าได้อธิบายให้ท่านเจ้าคุณภักตยานไมตรีถึงความประสงค์ของประเทศไทยที่จะขอร้องให้ อันรรา เข้าทำการช่วยเหลือเพื่อบรรเทาทุกข์และบูรณะความเสียหายของประเทศภายหลังสงคราม ท่านเจ้าคุณภักตยานไมตรีชี้แจงให้ข้าพเจ้าฟังว่า ประเทศไทยยังไม่อยู่ในข่ายที่อันรราจะช่วยเหลือได้ เพราะไม่ถึงเป็นประเทศที่ฝ่ายศัตรูได้เข้าเหยียบย่ำ และฝ่ายสัมพันธมิตรได้ช่วยกอบกู้ให้เป็นอิสระ (Liberated Countries) ทั้งนี้คงเนื่องจากประเทศไทยได้เซ็นสัญญาร่วมรบร่วมรุกกับญี่ปุ่น และได้ประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ และออสเตรเลีย ฉะนั้น ถ้าจะมีการช่วยเหลือจะต้องมีมติของคณะกรรมการผสมของอันรรา (Combined Board) เสียก่อน นอกจากนั้น ท่านเจ้าคุณได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ประเทศที่ได้รับการช่วยเหลือแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภท ๑ ประเทศที่ไม่มีเครดิตในต่างประเทศ เช่น ประเทศกรีซ ประเทศดังกล่าวนี้ อันรรา จะส่งสิ่งของให้โดยไม่คิดมูลค่า ประเภท ๒ ประเทศที่มีเครดิตในต่างประเทศ เช่น ประเทศ ฝรั่งเศส ฮอลแลนด์ และเบลเยียม

Signature du traité d'amitié entre le SIAM et les U.S.A., le 10 octobre 1937.

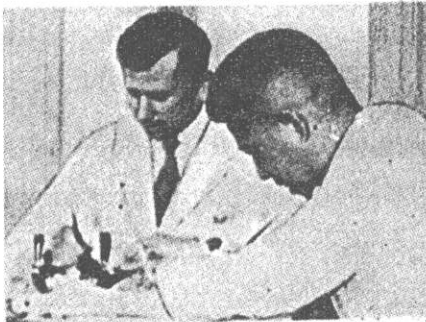
Signature du traité d'amitié entre le Siam et la Grande-Bretagne, le 23 octobre 1937.

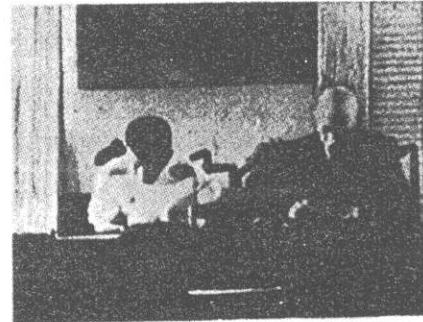
Signature du traité d'amitié siamo-japonais, le 8 novembre 1937.

Signature du traité d'amitié siamo-italien, le 3 décembre 1937.

Signature du traité d'amitié franco-siamois, le 8 décembre 1937.

Signature du traité d'amitié siamo-allemand, le 30 décembre 1937.

การลงนามยกเลิกสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ
 บนชายฝั่ง ระหว่าง สยาม และ สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๘๐
 บนชายฝั่ง ระหว่าง สยาม และ สหราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๘๐
 กลางชายฝั่ง ระหว่าง สยาม และ ญี่ปุ่น วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๘๐
 กลางชายฝั่ง ระหว่าง สยาม และ อิตาลี วันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๐
 ล่างชายฝั่ง ระหว่าง สยาม และ ฝรั่งเศส วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๐
 ล่างชายฝั่ง ระหว่าง สยาม และ เยอรมนี วันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๐

ซึ่ง อันรธา จะส่งสิ่งของให้โดยคิดมูลค่า ถ้าประเทศไทยจะได้รับความช่วยเหลือก็คงอยู่ในประเภทที่ ๒ ในการเจรจา ท่านเจ้าคุณกัลยาฯ ได้เรียก นายเอ็ดวานอลด์ หัวหน้าฝ่ายเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้มาเข้าร่วมด้วย การเจรจាកันในวันนี้เป็นการเจรจาเบื้องต้น ข้าพเจ้าและนายอานอลด์ ได้นัดพบกันอีก ส่วนท่านเจ้าคุณกัลยาฯ กำลังจะออกเดินทางไปประเทศอัฟริกาใต้ เพื่อเจรจาท่าทีให้ประเทศอินเดีย เราจึงได้อำลากันจนกว่าท่านจะกลับจากการเดินทางของท่าน

เนื่องจากจะมีการประชุมคณะกรรมการผสมในกรุงลอนดอน และนายอานอลด์ ก็จะเข้าประชุมด้วย ข้าพเจ้าจึงได้ขอร้องให้นายอานอลด์ นำเรื่องประเทศไทยเข้าพูดด้วย โดยประสงค์จะให้ประเทศไทยเข้าอยู่ในประเภทที่ได้รับการปฏิบัติให้เป็นอิสระ นายอานอลด์ ได้รับรองจะทำตามคำร้องขอของข้าพเจ้า ในวันอังคารที่ ๑๗ กรกฎาคม นายอานอลด์ จึงได้นัดประชุมที่สำนักงานของ อันรธา โดยขอให้ข้าพเจ้านำบัญชีสิ่งของที่ต้องการพร้อมด้วยบันทึกมาด้วย ทั้งได้ขอให้ข้าพเจ้าแถลงในที่ประชุมด้วย (บัญชีสิ่งของที่จำเป็นและที่เมืองไทยต้องการ หัวหน้าขบวนการต่อต้านได้เตรียมไว้ก่อนข้าพเจ้าเดินทางจากเมืองไทยแล้ว เป็นสมุดเล่มหนาพอใช้)

เมื่อท่านเจ้าคุณกัลยาณโมตรี (ดร.แซร์) กลับจากการไปรัฐต่างประเทศแล้ว ข้าพเจ้าไปหาท่านเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๔๘๙ (๑๙๔๖) ได้ขอให้ท่านช่วยสืบเรื่อง อันรธา กับประเทศไทยว่าจะตกลงช่วยเหลือแค่ไหน ซึ่งท่านก็รับจะสืบให้ (ตอนนี้ นายอานอลด์ ย้ายตำแหน่งแล้ว)

เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๔๘๙ (๑๙๔๖) ข้าพเจ้าได้ไปหาท่านเจ้าคุณตามที่นัดไว้ เมื่อ

วันที่ ๘ ท่านได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบ ว่า ตามที่รับจะสืบเรื่องเมืองไทยกับ อันรธา นั้น บัดนี้ได้ความว่า เมื่อคราวการประชุมคณะกรรมการผสมของ อันรธา ที่ลอนดอน สหรัฐอเมริกาตั้งใจจะเสนอให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ อันรธาควรช่วยเหลือ แต่ยังไม่ทันเสนอ อังกฤษก็ได้ขัดข้องไว้ เพราะอังกฤษถือว่าไทยเป็นประเทศศัตรู และตามหลักเกณฑ์ของ อันรธา จะไม่ช่วยประเทศศัตรู ข้าพเจ้าได้ถามท่านเจ้าคุณกัลยาฯ ว่า ประเทศไทยควรจะขอเข้าเป็นประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือหรือเข้าเป็นสมาชิกหรือไม่ ขอเข้าอย่างหนึ่งอย่างไรเลย เพราะทางที่จะได้รับความช่วยเหลือมีน้อย และการเป็นสมาชิกของ อันรธา จะต้องเสียส่วนช่วยเหลือร้อยละหนึ่งของรายได้ของประเทศ ท่านเจ้าคุณไม่กล้าพูดออกมาตรงๆ แต่ฟังเสียงรู้สึกว่าเป็นสมาชิกของสหประชาชาติดีกว่า

การหาสิ่งของมาบรรเทาทุกข์และบูรณะประเทศภายหลังสงคราม นอกจากที่ข้าพเจ้าได้ติดต่อขอความช่วยเหลือจาก อันรธา แล้ว ข้าพเจ้ายังได้ติดต่อกับองค์การเศรษฐกิจต่างประเทศ (Foreign Economic Administration) หรือเรียกโดยย่อว่า เอฟ.อี.เอ. (F.E.A.) เพื่อขอซื้อสิ่งของเหลือใช้จากสงครามอีกทางหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ไปติดต่อกับ พันเอกรีดล หัวหน้าองค์การนี้ และได้ นำบัญชีความต้องการของเราไปมอบให้เขา เราได้หารือกันว่า จะนำสิ่งของเหล่านี้ไปเก็บเตรียมไว้ที่ประเทศอินเดีย เมื่อขับไล่ญี่ปุ่นออกนอกประเทศแล้ว สิ่งของเหล่านี้จะได้ถึงเมืองไทยเร็วขึ้น ข้าพเจ้าลองถามความเห็น พันเอกรีดล ว่า อันรธา จะช่วยเหลือไทยได้แค่ไหน พันเอกรีดล ยังเป็นคนพูดตรงไปตรงมาอย่างทหาร ตอบข้าพเจ้าว่าช่วยตัวเอง

ไม่ได้ คือ ตกลงซื้อเสียดีกว่า ข้าพเจ้าตั้งใจว่าจะดูราคาเสียก่อน หากไม่แพงเกินไปจะพยายามหาทางตกลงซื้อสิ่งของเหลือใช้สงครามก่อนประเทศอื่น ๆ แย่งซื้อไปเสีย

เนื่องจากทางรถไฟ รถจักร และล้อเลื่อนของเราถูกทำลายทางอากาศเสียหายมาก ข้าพเจ้าได้คำนึงถึงการฟื้นฟูการขนส่งทางรถไฟของเราให้เร็วที่สุดจึงได้ติดต่อกับ บริษัทบอลวิน โลโคโมทีฟ (รถไฟไทยได้ซื้อรถจักรของบริษัทนี้ใช้อยู่หลายคัน) บริษัทบอลวิน โลโคโมทีฟได้เชิญข้าพเจ้าไปชมโรงงานของเขาที่เมืองเซสเตอร์ และได้ชมกิจการอยู่ตลอดวัน เมื่อเจรจากันถึงเรื่องราคาและเวลาสร้าง ข้าพเจ้ารู้สึกว่ เวลาสร้างนานเกินไปสำหรับความต้องการของเรา (เมื่อข้าพเจ้ากลับเมืองไทยแล้วรัฐบาลได้จัดตั้งองค์การจัดหาสิ่งของเพื่อบรรเทาทุกข์และบูรณะความเสียหายของประเทศ (อ.จ.ส.) ในเดือนเมษายน ๒๔๘๙ (๑๙๔๖) โดยแต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นผู้อำนวยการ เราได้ซื้อรถจักร ๒๐ ตัว และรถบรรทุก ๖๐๐ คันจากสิ่งของที่อังกฤษได้ 'ยืมเช่า' (Lend-Lease) จากอเมริกา และนำไปใช้ในอินเดีย (แต่ในสมัยต่อมา อ.จ.ส. ได้เปลี่ยนวัตถุประสงค์และการดำเนินงานเป็นรูปร้านค้า และคนกลางจัดซื้อ

ของบางอย่างให้หน่วยราชการ)

มีสิ่งของหลายอย่างที่จำเป็นในการครองชีพ และต้องการด่วน เช่น ยาและเวชภัณฑ์ เสื้อผ้า ฯลฯ ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้ดำเนินการเตรียมจัดหาส่งเมืองไทย รวมทั้งได้สืบสวนเรื่องเรือขนส่งด้วย แต่ทุกสิ่งทุกอย่างคงติดอยู่ที่เงิน ซึ่งรัฐบาลอเมริกันได้กักกัน (Freeze) ไว้ ดังนั้นข้าพเจ้าจึงได้เตือนนายมอฟแพทท์ ผู้อำนวยการกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกระทรวงการต่างประเทศอเมริกันขอให้รีบเลิกกักกัน (Un-freeze) นายมอฟแพทท์ ก็ได้รับจะรีบดำเนินการให้

เมื่อรัฐบาลได้มีคำสั่งให้ข้าพเจ้ากลับ ข้าพเจ้าก็ได้รีบเดินทางกลับถึงกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙ (๑๙๔๖)

ในที่สุดนี้ ข้าพเจ้าใคร่ขอกล่าวขอบคุณชนชาวอเมริกันที่ได้แสดงความเห็นอกเห็นใจ และช่วยเหลือเมืองไทยในยามคับขัน และทั้งรู้สึกปลื้มปิติยินดีที่คนไทยในสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น ซึ่งข้าพเจ้าไม่สามารถระบุนามได้ทั้งหมด เพราะมากมายด้วยกัน ได้ร่วมมือกันเสียสละทำงานให้ชาติอย่างเข้มแข็งและพร้อมเพรียง

บ้านศาลาแดง

๕ ถนนสีลม พระนคร